

कर्मचारी सञ्चय कोषको ५९ औं वार्षिकोत्सवको अवसरमा प्रशासक श्री तुलसी प्रसाद गौतमबाट प्रस्तुत कोषको वर्तमान अवस्था र भावी कार्ययोजनाको संक्षिप्त विवरण

१. प्रारम्भ:

- १.१ नेपालको सरकारी सेवा, सार्वजनिक निकाय तथा संगठित क्षेत्रका कर्मचारी तथा कामदारहरूको अवकाश योगदानको व्यवस्थापनको माध्यमबाट अवकाश पश्चात्को जीवनमा सामाजिक सुरक्षाको प्रवन्ध गर्ने उद्देश्यले वि.सं.२०१९ सालमा स्थापित कर्मचारी सञ्चय कोष आज ५९ औं वर्षमा प्रवेश गरेको छ। यस सुखद अवसरमा सर्वप्रथम म सम्पूर्ण आदरणीय सञ्चयकर्ता तथा कोष परिवार प्रति हार्दिक बधाई तथा शुभकामना व्यक्त गर्दछु। साथै, सञ्चयकर्ताको योगदान रकमको कुशल व्यवस्थापन तथा परिचालन, प्राप्त प्रतिफलको न्यायोचित वितरण र सेवा प्रवाहमा गुणात्मक सुधार गर्दै सञ्चयकर्ताको हित र सन्तुष्टिप्रति कोष परिवार सदैव क्रियाशील रहने प्रतिवद्धता व्यक्त गर्दछु।
- १.२ विश्वव्यापी महामारीको रूपमा फैलिएको कोरोना (कोभिड -१९) संक्रमणका कारण सृजित यस प्रतिकूल परिस्थितिमा विद्युतीय प्रविधिको उपयोग गर्दै भर्चुअल माध्यमबाट आयोजित कोषको ५९ औं वार्षिकोत्सवको यस विशेष कार्यक्रममा हाम्रो अनुरोधलाई स्वीकार गरी सहभागी हुनुहुने प्रमुख अतिथिज्यू, विशेष अतिथिज्यूहरू एवम् अन्य आमन्त्रित महानुभावहरूलाई कर्मचारी सञ्चय कोष परिवारको तर्फबाट सम्मानपूर्वक हार्दिक स्वागत तथा नमन गर्दछु।
- १.३ करिब ६ लाख २८ हजार सञ्चयकर्ताको ३ खर्व ८७ अर्ब भन्दा बढी वित्तीय स्रोतको परिचालन गरी मुलुकको सबै भन्दा जेठो र ठूलो वित्तीय एवम् सामाजिक सुरक्षा संस्थाको हैसियत कायम गर्न कोष सफल भएको छ।
- १.४ कोषलाई मुलुकको एक सुदृढ, सफल र विश्वसनीय संस्थाको रूपमा स्थापित गर्न महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्नु हुने सम्पूर्ण अग्रजहरूको योगदानको स्मरण गर्दै उहाँहरू प्रति कृतज्ञता सहित उच्च सम्मान व्यक्त गर्दछु। यस अभियानमा सञ्चयकर्ताको हित र कोषको संस्थागत विकासमा निष्ठापूर्वक योगदान गर्नुहुने कोषका सम्पूर्ण कर्मचारी साथीहरू तथा क्रियाशील कर्मचारी संगठनहरूलाई हार्दिक धन्यवाद दिन चाहान्छु।
- १.५ आफ्नो स्थापना कालदेखि सञ्चय कोष योगदानको मात्र व्यवस्थापन गर्दै आएको कर्मचारी सञ्चय कोषले निवृत्तभरण कोष ऐन, २०७५ जारी भएपछि योगदानमा आधारित निवृत्तभरण कोषको व्यवस्थापन गर्न शुरु गरेको छ। जस अन्तर्गत नेपाल सरकारको निजामती सेवा, नेपाली सेना, नेपाल प्रहरी, सशस्त्र प्रहरी बल नेपाल र नेपाल विशेष सेवा अन्तर्गत वि.सं. २०७६ साउनदेखि नयाँ नियुक्त भएका कर्मचारीहरूको योगदानमा आधारित निवृत्तभरण योजनाको कार्यान्वयन पर्दछ।
- १.६ यसको साथसाथै प्रदेश सरकार र स्थानीय तहका शिक्षक तथा कर्मचारी एवम् नेपाल सरकारको स्वामित्व वा नियन्त्रणमा रहेका तथा नेपाल सरकारको अनुदानबाट सञ्चालन हुने सबै सार्वजनिक निकायका कर्मचारीको योगदानमा आधारित निवृत्तभरण तथा उपदान योजना समेत सञ्चालनको शुरुआत भईसकेको छ। यसरी सरकारी एवम् सार्वजनिक क्षेत्रका सम्पूर्ण कर्मचारीको एकीकृत सामाजिक सुरक्षा प्रदायक संस्थाको रूपमा कोषको कार्य क्षेत्र र दायरा विस्तार र सुस्पष्ट भएको छ।
- १.७ आजको यस पुनीत अवसरमा कर्मचारी सञ्चय कोषको वर्तमान अवस्था र भावी कार्ययोजनालाई यहाँहरू समक्ष प्रस्तुत गर्न पाउँदा मलाई ज्यादै खुसी लागेको छ।

२. कोषको वर्तमान अवस्था:

- २.१ कोषले केन्द्रीय कार्यालय, पुल्चोक ललितपुर तथा प्रमुख कारोबार स्थल ठमेल लगायत सातवटै प्रदेशमा रहेका आठवटा शाखा कार्यालय र तीनवटा सेवा केन्द्रमा कार्यरत कूल ४ सय ५० कर्मचारी मार्फत करिव ६ लाख २८ हजार सञ्चयकर्ताको सञ्चय कोष र निवृत्तभरण कोषको कुशलतापूर्वक व्यवस्थापन गरिरहेको छ ।
- २.२ सञ्चयकर्ताको बृद्धावस्थामा आर्थिक सुरक्षा प्रदान गर्नु कोषको प्रमुख जिम्मेवारी भएतापनि परिस्थितिजन्य घटनाहरूलाई सहजीकरण गर्न विभिन्न प्रकारका सामाजिक सुरक्षा योजना तथा सेवाकालीन आर्थिक आवश्यकतालाई सम्बोधन गर्न सहूलियत दरका सापटी योजनाहरू सञ्चालन गरी सञ्चयकर्तालाई लाभान्वित गराउँदै आएको छ ।
- २.३ वि.सं. २०७७ असार मसान्तको लेखापरीक्षण सम्पन्न हुन बाँकी वित्तीय विवरण अनुसार कोषमा कूल रु.३ खर्ब ८७ अर्ब १५ करोड वित्तीय स्रोत रहेको छ । यो रकम अधिल्लो आर्थिक वर्षको तुलनामा १३.०७ प्रतिशतले बढी हो । कूल स्रोत मध्ये रु.३ खर्ब ८२ अर्ब ८४ करोड आर्थिक ९८.८९ प्रतिशत रकम ऋण तथा लगानीको माध्यमबाट विभिन्न क्षेत्रमा प्रवाह गरिएको छ । कूल लगानी मध्ये सञ्चयकर्ता सापटीमा ५० प्रतिशत, परियोजना कर्जामा १६ प्रतिशत, बैंकहरूको मुद्दती निक्षेपमा २८ प्रतिशत र बाँकी ५ प्रतिशत शेयर, डिभेञ्चर लगायत पुँजी बजारका उपकरणहरू तथा व्यवसायिक भवनहरूमा प्रवाह भएको छ ।
- २.४ उपर्युक्त कर्जा तथा लगानीबाट आर्थिक वर्ष २०७६/७७ मा रु. ३० अर्ब १८ करोड आम्दानी गर्न कोष सफल भएको छ । सो रकमबाट सञ्चयकर्तालाई प्रदान गरिएको व्याज तथा कोषको सञ्चालन खर्च कटाउँदा रु.३ अर्ब ६७ करोड खुद मुनाफा हुने देखिएको छ । सो रकमलाई मुनाफा वितरण र सामाजिक सुरक्षा सुविधाको रूपमा सञ्चयकर्ता कै हितमा प्रवाह गरिनेछ ।

३. आर्थिक वर्ष २०७६/७७ का प्रमुख गतिविधि तथा उपलब्धी:

नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालय र कोषका प्रशासकबीच भएको कार्य सम्पादन सम्झौता अनुरूप अर्थ मन्त्रालयबाट आर्थिक वर्ष २०७५/७६ को कोषको कार्यसम्पादन मूल्याङ्कन हुँदा कोषको कार्यसम्पादनस्तर “उत्तम” कायम भएको व्यहोरा जानकारी गराउन पाउँदा मलाई गौरवको अनुभूति भएको छ । साथै, आर्थिक वर्ष २०७६/७७ को वार्षिक कार्य प्रगति विवरण मुल्याङ्कनको लागि अर्थ मन्त्रालय समक्ष प्रस्तुत भई सकेको छ । कार्यसम्पादन सम्झौतामा राखिएका लक्ष्यको तुलनामा कोषको उपलब्धी उत्साहजनक रहेको छ र सोको संक्षिप्त विवरण यहाँ प्रस्तुत गरेको छु :

३.१ सञ्चयकर्ता सेवा :

- (क) कोभिड-१९ महामारीले सिर्जना गरेको विषम परिस्थितिलाई अवसरको रूपमा उपयोग गर्दै सोही अवधी मै अनलाईन पद्धतिको विकास गरी कार्यान्वयनमा ल्याईएको छ । सूचना प्रविधि र बैकिङ्ग सञ्जालको उपयोग गर्दै सञ्चयकर्ताले घर वा कार्यालयबाटै विशेष सापटी लिन तथा सबै प्रकारका सापटी तिर्न सक्ने व्यवस्था गरिएको छ । यस पद्धतिलाई थप परिस्कृत र विस्तार गर्दै लगिने छ । यसबाट कोषका अधिकांश सेवा लिन सञ्चयकर्ता कोषको कार्यालयमा आउनु नपर्ने अवस्था सिर्जना हुँदै गएको छ ।

- (ख) प्रभावकारी र गुणस्तरीय सेवाका लागि पर्याप्त र विश्वसनीय सूचना आवश्यक पर्ने भएकाले KYC फारामको माध्यमबाट फोटो, दस्तखत र औंठाछाप सहितको सञ्चयकर्ताको विवरण डिजिटल स्वरूपमा संकलन गर्न गत वर्ष प्रारम्भ गरिएको अभियान अन्तर्गत हालसम्म ६७ प्रतिशत अर्थात् ३ लाख ५८ हजार ५ सय सञ्चयकर्ताको विवरण अद्यावधिक गरी सकिएको छ। कोषले विकास गरेको अनलाईन पद्धतिबाट सेवा प्राप्त गर्न KYC पूर्वशर्त भएको हुँदा आफ्नो KYC विवरण यथाशीघ्र अद्यावधिक गर्न म सम्पूर्ण सञ्चयकर्ता र कोषकट्टी गर्ने कार्यालयहरूलाई हार्दिक अनुरोध गर्दछु।
- (ग) साविकको सञ्चयकर्ता परिचयपत्रलाई विद्युतीय परिचयपत्रले प्रतिस्थापन गर्न परिचयपत्र व्यवस्थापन कार्यविधि र आवश्यक पूर्वाधार तयार भई कार्यान्वयनको चरणमा प्रवेश गरेको छ।
- (घ) हालसम्म ३ लाख ४५ हजार सञ्चयकर्तालाई ई-सर्भिस सेवा वितरण गरिएको छ। कोषको मोबाइल एप डाउनलोड गर्ने सञ्चयकर्ताको संख्या १ लाख ३५ हजार रहेको छ। ती मध्ये ९५ हजार सक्रिय प्रयोगकर्ता छन्। KYC विवरण अद्यावधिक गर्ने सञ्चयकर्तालाई कोषसँगको सबै प्रकारका कारोवारको SMS मार्फत जानकारी दिने व्यवस्था मिलाइएको छ।
- (ङ) नयाँ नियुक्त हुने र सिटरोल फाराम नयाँ भने निजामती तर्फका सञ्चयकर्तालाई निजामती कितावखानाबाट नै कोषको परिचयपत्र नम्बर प्रदान गर्ने प्रणालीको विकास गरिएको छ।
- (च) महालेखा नियन्त्रकको कार्यालयसँगको सहकार्यमा सबै सरकारी कार्यालयहरूबाट प्राप्त हुने सञ्चय कोष कट्टी रकम Electronic Fund Transfer को माध्यमबाट सिधै कोषको बैंक खातामा जम्मा हुने व्यवस्था मिलाइएको छ। साथै, नेपाल सरकारले लागू गरेको Computerised Government Accounting System/CGAS सँग कोषको Computer System आवद्ध गरी त्यस्ता कार्यालयहरूले कर्मचारीको तलव विवरण तयार गर्दा नै सञ्चय कोष कट्टीको विवरण स्वचालित रूपमा कोषको प्रणालीमा प्राप्त हुने गरी प्रविधिमा सुधार गर्ने कार्य अन्तिम चरणमा पुगेको छ।

३.२ लगानी व्यवस्थापन:

- (क) सुरक्षित, प्रतिफलयुक्त एवम् दीगो लगानी व्यवस्थापन र प्राप्त प्रतिफलको न्यायोचित वितरणबाट सञ्चयकर्तालाई सन्तुष्टि प्रदान गर्ने मूल ध्येय राखी लगानी व्यवस्थापनलाई चुस्त र प्रभावकारी बनाइएको छ।
- (ख) लगानी नीतिमा सामयिक सुधार गर्दै कर्जा, लगानी तथा असूली नीति, २०७७ कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ। लगानीको सुरक्षा, जोखिमको न्यूनीकरण, सञ्चयकर्तालाई उपयुक्त प्रतिफल, सामाजिक सुरक्षाको सुनिश्चितता, लगानीको विविधिकरण, राष्ट्रिय अर्थतन्त्रको विकासमा योगदान, पूँजी बजारको प्रवर्द्धन तथा वित्तीय बजारको स्थिरता कायम गर्ने सिद्धान्तबाट यो नीति निर्देशित रहेको छ।
- (ग) कोषको दीर्घकालीन वित्तीय स्रोतलाई आवास, विद्युत विकास तथा पूर्वाधार क्षेत्रका ठूला एवम् वित्तीय रूपले सम्भाव्य परियोजनाहरूमा लगानी गर्न कोषले उच्च प्राथमिकता दिएको छ। यसका लागि परियोजना विकास गर्ने सार्वजनिक निकाय, नेपाल सरकारका निकाय, प्रदेश सरकार तथा स्थानिय तहहरूसँग सहकार्यको सम्भावनाका विभिन्न ढाँचा (Model) हरूमा छलफल भईरहेको छ। यसैबीच,

नेपाल सरकारको “नेपालको पानी जनताको लगानी” अभियान अन्तर्गत समावेश भएको नेपाल विद्युत प्राविधिकरणले विकास गर्न लागेको ९९.८ मेगावाट क्षमताको तामाकोशी पाँचौ जलविद्युत आयोजनामा कोषबाट ऋण लगानी गर्ने सन्दर्भमा कोष र प्राधिकरणबीच समझदारी (MOU) गर्ने प्रक्रिया अघि बढाईएको छ ।

- (घ) आवास, विद्युत विकास तथा पूर्वाधार क्षेत्रका आयोजनाहरूमा कोषको लगानी अभिवृद्धि गर्ने नीति अनुरूप आर्थिक वर्ष २०७६/७७ मा चारवटा आयोजनामा बैंकहरूको सहवित्तीयकरण मार्फत र एउटा आयोजनामा कोष एकलैले कर्जा प्रवाह गर्ने गरी रु. ६ अर्ब ६३ करोड कर्जा स्वकृत गरिएको छ । साथै, कोषबाट साविकमा ऋण लगानी भई निर्माणाधीन अवस्थामा रहेका माथिल्लो तामाकोशी, रसुवागढी, साञ्जेन र मध्य भोटेकोशी जलविद्युत आयोजनाहरूको निर्माण सम्पन्न गर्न आवश्यक नपुग वित्तीय स्रोतको व्यवस्थापन गर्ने क्रममा कोषबाट ती आयोजनाहरूलाई थप रु. ८ अर्ब ९० करोड दीर्घकालीन कर्जा प्रदान गर्ने निर्णय समेत भएको छ ।
- (ङ) पूँजी बजारका क्षेत्रमा कोषको लगानी अभिवृद्धि गर्ने उद्देश्यले आर्थिक वर्ष २०७६/७७ मा धितोपत्र विनिमय बजार लिमिटेड लगायत ४ वटा कम्पनीको संस्थापक शेयरमा थप लगानी गरिएको छ । यो सँगै कोषबाट शेयर लगानी भएका कम्पनीको संख्या २१ पुगेको छ ।

३.३ निवृत्तभरण कोष व्यवस्थापन:

- (क) निवृत्तभरण कोष ऐन, २०७५ बमोजिम २०७६ साल साउन महिनादेखि नयाँ नियुक्त भएका निजामती सेवा, नेपाली सेना, नेपाल प्रहरी, सशस्त्र प्रहरी बल नेपाल र नेपाल विशेष सेवा अन्तर्गतका कर्मचारीहरूको योगदानमा आधारित निवृत्तभरण कोषको व्यवस्थापन प्रारम्भ गरिएको छ । तदनुरूप, आर्थिक वर्ष २०७६/७७ को अवधिमा १४ हजार ४ सय २४ योगदानकर्ताबाट रु. ४७ करोड ४१ लाख योगदान रकम संकलन भएको छ ।
- (ख) निवृत्तभरण कोषमा जम्मा भएको रकम दीर्घकालीन प्रकृतिका उपकरणहरूमा लगानी गर्ने उद्देश्यले वाणीज्य बैंकहरूले जारी गरेको डिभेञ्चरमा रु.२७ करोड र बाँकी रकम मुद्दती निक्षेपमा लगानी गरिएको छ ।
- (ग) निवृत्तभरण कोष ऐन, २०७५ बमोजिम अलग्गै कानून बनाएर योगदानमा आधारित निवृत्तभरण कोषको व्यवस्थापन गर्नुपर्ने प्रदेश सरकार र स्थानीय तहका कर्मचारी एवम् नेपाल सरकारको स्वामित्व र नियन्त्रणमा रहेका तथा सरकारको अनुदानमा सञ्चालन भएका सार्वजनिक निकायका कर्मचारीको निवृत्तभरण कोषको व्यवस्थापन कर्मचारी सञ्चय कोषले गर्ने नीतिगत व्यवस्था भई सो को कार्यान्वयन प्रक्रिया अघि बढाईएको छ ।
- (घ) निवृत्तभरण कोष ऐन, २०७५ को प्रावधान बमोजिम योगदानमा आधारित निवृत्तभरण कोषको व्यवस्थापन सम्बन्धमा कोषबाट भए गरेका गतिविधिहरूको अलग्गै प्रतिवेदन यथासिद्ध नेपाल सरकार समक्ष प्रस्तुत गरिनेछ ।

३.४ प्राप्त प्रतिफल र सो को बाँडफाँड :

- (क) आर्थिक वर्ष २०७५/७६ को लेखापरीक्षण पश्चात कायम भएको खुद मुनाफा रु.४ अर्ब ४५ करोड मध्ये रु. २ अर्ब ७६ करोड सञ्चयकर्तालाई मुनाफाको रूपमा वितरण गरिएको छ। साथै, रु. ८८ करोड सामाजिक सुरक्षा सुविधा प्रदान गर्ने प्रयोजनको लागि अलग्गै कोषमा जम्मा गरिएको छ।
- (ख) मुनाफा वितरणका लागि बाँडफाँड गरिएको रकम मध्ये ५० प्रतिशत रकम सञ्चयकर्ताको सञ्चयकोष खातामा र बाँकी बेतन कर्णली सञ्चयकर्ता हाईड्रोपावर कम्पनीमा सञ्चयकर्ताको नाममा शेयर लगानी गर्ने प्रयोजनका लागि अलग्गै खातामा जम्मा गरिएको छ।

३.५ सामाजिक सुरक्षा :

- (क) सबै सञ्चयकर्ताको प्रिमियम कोषबाटै तिरिदिने गरी २०७५ मार्ग १ गतेदेखि लागु हुने गरी राष्ट्रिय बीमा कम्पनी लिमिटेड मार्फत सञ्चालन गरिएको स्वास्थ्य बीमा योजना दावी भूक्तानी कोषबाट नै शोधभर्ना गर्ने गरी २०७६ मंसिरदेखि योजनाको स्वरूपमा परिमार्जन गरिएको छ। यस योजना अन्तर्गत सञ्चयकर्ता अस्पतालमा भर्ना भई उपचार गराएको अवस्थामा साधारण रोगको हकमा बार्षिक रु. १ लाख सम्म र कडा रोगको हकमा रु. १० लाखसम्म शोधभर्ना दिने व्यवस्था गरिएको छ।
- (ख) यसको साथै कोषबाटै दायित्व व्यहोर्ने गरी सञ्चयकर्ता स्वास्थ्योपचार सुविधा योजना, काजक्रिया अनुदान योजना, दुर्घटना क्षतिपूर्ति योजना र सुत्केरी तथा शिशु स्याहार सुविधा योजना सहित चारवटा सामाजिक सुरक्षाका कार्यक्रमहरू सञ्चालन भईरहेका छन्। ती कार्यक्रमहरू मार्फत आर्थिक वर्ष २०७६/७७ को अवधिमा १८ हजार सञ्चयकर्ता वा सञ्चयकर्ताको हकवालालाई रु. १९ करोड २४ लाख वितरण गरिएको छ।

३.६ कार्यसम्पादन व्यवस्थापन :

- (क) कोषका विभाग तथा शाखा कार्यालयहरूको कार्यलाई थप प्रभावकारी र परिणाममूलक बनाउने उद्देश्यले आर्थिक वर्ष २०७५/७६ देखि सबै विभाग र शाखा कार्यालयका प्रमुखहरूसँग लागू गरिएको कार्यसम्पादन सम्झौताको प्रणालीलाई थप विस्तार गरी आर्थिक वर्ष २०७६/७७ देखि विभागहरूले समेत अन्तर्गतका प्रबन्धक तहसम्म कार्यसम्पादन सम्झौता गर्ने व्यवस्था गरिएको छ।
- (ख) कार्यसम्पादन लक्ष्य र उपलब्धिको मूल्याङ्कन गर्दा प्राय सबै विभाग तथा शाखा कार्यालयहरूको कार्यसम्पादन स्तरमा गुणात्मक सुधार भएको पाईएको छ। यस व्यवस्थालाई परिष्कृत गर्दै निरन्तरता प्रदान गरी कार्यसम्पादनमा आधारित अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गरी पुरस्कृत गर्ने पद्धतीलाई संस्थागत गर्दै लगिएको छ।

३.७ मानव संसाधन व्यवस्थापन तथा विकास:

- (क) सबै कर्मचारीलाई पेशागत तालिमको माध्यमबाट दक्ष बनाउने कोषको नीति अनुरूप आर्थिक वर्ष २०७६/७७ को अवधिमा २५२ जना कर्मचारीलाई स्वदेशमा र ५० जना कर्मचारीलाई वैदेशिक तालिम प्रदान गरिएको छ ।
- (ख) आर्थिक वर्ष २०७६/७७ को अवधिमा १० जना नयाँ कर्मचारी स्थायी नियुक्त गरिएको छ ।

३.८ लेखा र लेखापरीक्षण:

- (क) नेपाल लेखामान अनुरूप वित्तीय विवरण तयार गरी आर्थिक वर्ष २०७५/७६ को लेखापरीक्षण समयमै सम्पन्न गरिएको छ । आर्थिक वर्ष २०७६/७७ का लागि महालेखापरीक्षकबाट लेखापरीक्षको नियुक्ति भई सकेको छ ।
- (ख) आर्थिक वर्ष २०७६/७७ को सञ्चय कोष, निवृत्तभरण कोष, सापटी, लगानी लगायत कोषका सम्पूर्ण कारोवारको लेखाङ्कन सम्पन्न भई लेखापरीक्षणको लागी वित्तीय विवरण तयार गर्ने कार्य भईरहेको छ ।
- (ग) आन्तरीक नियन्त्रण प्रणालीलाई मजबुद र प्रभावकारी बनाउन गत आर्थिक वर्ष देखि नै आन्तरिक लेखापरीक्षण कार्यमा बाह्य विज्ञलाई समेत संलग्न गराई संयुक्त टोलीबाट लेखापरीक्षण गर्ने कार्य अगाडि बढाइएको छ ।

३.९ सम्पत्ति व्यवस्थापन :

- (क) कोषको स्वामित्वमा रहेका घर जग्गाको व्यवस्थापन तथा सञ्चयकर्ता आवास योजना सञ्चालनको लागि कोषको एकल लगानीमा सञ्चयकोष घरजग्गा व्यवस्थापन कम्पनी स्थापना गरी कार्य अगाडि बढाइएको छ ।
- (ख) कोषको स्वामित्वमा रहेका जग्गाहरुको विकास गर्ने, भवनहरुको मर्मत सम्भार गर्ने, नयाँ भवन निर्माण गर्ने, आवास योजना सञ्चालन गर्ने वा जग्गा तथा भवनको भाडा व्यवस्थापन गर्ने कार्य सो कम्पनी मार्फत गर्न सक्ने गरी नीतिगत व्यवस्था गरिसकिएको हुँदा आमागी दिनमा कोषको सम्पत्ती व्यवस्थापन थप प्रभावकारी हुने अपेक्षा गरिएको छ ।
- (ग) कोहलपुर, सुर्खेत, पोखरा र हेटौँडामा रहेका कोषका कार्यालयको लागि भवन निर्माणको कार्य प्रारम्भ गरिएको छ । साथै, धनगढी र जनकपुरमा कोषको कार्यालय भवन निर्माणका लागि आवश्यक जग्गा खरिद गरिएको छ ।

३.१० सूचना प्रणाली

- (क) कोषको सम्पूर्ण कारोवारहरु विद्युतीय माध्यमबाट सञ्चालन भई रहेको सन्दर्भमा विद्युतीय प्रणालीमा रहेका कोषका सम्पूर्ण डाटाको सुरक्षाको सुनिश्चितताको लागि केन्द्रीय कार्यालय पुल्चोकमा अत्याधुनिक डाटा सेन्टरको निर्माण गरी सञ्चालनमा ल्याईएको छ ।
- (ख) कोषमा एकीकृत सूचना प्रणाली लागू गर्न System Requirements Specification (SRS) अध्ययन सम्पन्न भई सोको अन्तिम प्रतिवेदन र बोलपत्र कागजात समेत तयार भईसकेको छ ।
- (ग) कोषमा अवलम्बन गरिएको Contribution Management System लाई विस्तार गर्ने क्रममा कर्जा, लगानी तथा ट्रेजरी व्यवस्थापन विभागको कारोवारलाई यस प्रणालीमा आवद्ध गरिएको छ । साथै, कोषको सम्पूर्ण बैंक कारोवारको Real Time Reconciliation गर्ने पद्धतिको विकास गरिएको छ ।
- (घ) कोभिड-१९ संक्रमणको जोखिमका कारण भएको वन्दावन्दी तथा निशेधाज्ञाबाट कोषको कार्य सञ्चालन तथा सेवा प्रवाहमा पर्ने प्रभावलाई न्यूनिकरण गर्न सूचना तथा सञ्चार प्रणालीको भरपुर उपयोग गरी आन्तरिक व्यवस्थापन तथा सेवा प्रवाह सुचारु गरिएको छ ।

३.११ छुट, राहत तथा सहयोग:

कोभिड-१९ संक्रमणका कारण परेको प्रभावलाई न्यूनिकरण गर्न कोषबाट देहायको छुट, राहत तथा सहयोग प्रदान गरिएको छ :

- (क) नेपाल सरकारले खडा गरेको कोरोना भाईरस संक्रमण, रोकथाम, नियन्त्रण तथा उपचार कोषमा कर्मचारी सञ्चय कोषको तर्फबाट रु. ५ करोड आर्थिक सहयोग प्रदान गरिएको छ ।
- (ख) सञ्चयकर्तालाई प्रदान गरिएको घर सापटी, घर मर्मत कर्जा, शैक्षिक कर्जा र सरल चक्रकर्जाको २०७६ चैत्रदेखि २०७७ असार मसान्तसम्मको ब्याज २०७७ असार मसान्त भित्र तिरेमा सो अवधिमा पाकेको ब्याजमा १० प्रतिशत छुट दिनुको साथै, त्यस्तो सापटीको २०७७ असार मसान्तसम्मको ब्याज बुझाउने अवधि २०७७ श्रावण मसान्तसम्म कायम गरिएको छ ।
- (ग) कोभिड-१९ संक्रमणबाट सञ्चयकर्ताको मृत्यु भएमा रु. २ लाख सम्बन्धित सञ्चयकर्ताको हकवालालाई क्षतिपूर्ति प्रदान गर्ने व्यवस्था गरिएको छ ।
- (घ) कोषको परियोजना कर्जा अन्तर्गत २०७६ चैत्र महिनामा बुझाउनु पर्ने त्रैमासिक किस्ता २०७७ असार मसान्त भित्रमा चुक्ता गरेमा त्यस्तो किस्तामा थप शुल्क वा हर्जाना नलिने, त्यस्तो किस्ता असूल नभएका कारण कर्जालाई तल्लो वर्गमा वर्गिकरण नगर्ने र २०७६ चैत्र महिनामा असूल गर्नुपर्ने त्रैमासिक किस्ता २०७६ चैत्र मसान्त भित्रमा भुक्तानी गरेमा त्यस्तो किस्ताको ब्याज रकममा १० प्रतिशत छुट दिई असूल गर्ने व्यवस्था गरिएको छ ।

४. कोषको कार्यसम्पादनमा कोभिड-१९ को प्रभाव :

- ४.१ कोभिड-१९ संक्रमणका कारण मुलुकको समग्र आर्थिक क्रियाकलापमा आएको शिथिलता, लगानी एवम् कर्जाको मागमा भएको संकुचनले कोषको लगानी परिचालन, कर्जा असूली र आयमा केहि समेत नकारात्मक प्रभाव देखिएको छ । सम्पूर्ण आर्थिक गतिविधि पूर्ववत अवस्थामा कहिले आउछ

भन्नेमा अन्यौलता रहेका कारण यसको प्रभावको गहिराई अहिले नै यकिन गर्न सकिने अवस्था छैन ।

- ४.२ वित्तीय क्षेत्रमा कर्जाको माग कम हुँदा बैकिङ्ग प्रणालीमा तरलता बढ्न गई संस्थागत निक्षेपको व्याजदर उल्लेख्य रूपमा घट्दै गएको छ । उद्योग एवम् व्यावसायिक क्षेत्रको पुनरुत्थान गर्ने उपायको रूपमा ऋणको व्याजदर कटौतीका लागि बैंक तथा वित्तीय संस्थामा निरन्तर दबाव परिरहेको छ । यसबाट वचतको व्याज अबै घट्न सक्ने सम्भावना रहेको छ ।
- ४.३ कोषको कूल लगानी संरचनामा मुद्दती निक्षेपको अंश हाल २८ प्रतिशत भन्दा बढी छ । समग्र आर्थिक क्रियाकलापमा आउने शिथिलताका कारण अपेक्षा अनुरूप परियोजना कर्जा प्रवाहमा समेत वृद्धि हुने अवस्था देखिदैन । आर्थिक क्रियाकलाप चलायमान नहुँदा सञ्चयकर्ता सापटी प्रवाह पनि घट्दै गएको छ । अन्य क्षेत्रमा लगानीका पर्याप्त अवसरको न्यूनताका कारण आगामी दिनमा कोषको लगानीमा मुद्दती निक्षेप प्रतिको निर्भरता अझ बढ्ने अवस्था छ । यसरी एकातर्फ कोषको लगानीमा मुद्दती निक्षेपको अंश बढ्दै जानु र अर्कोतर्फ व्याजदर घट्दै जानाले कोषको चालु आर्थिक वर्षको आयमा नकारात्मक असर पर्न सक्ने देखिन्छ ।
- ४.४ कर्जा प्रवाह तथा आम्दानीमा हुने कटौती एवम् निष्क्रिय कर्जामा हुन सक्ने वृद्धिले बैंकहरुको वितरण योग्य मुनाफामा नकारात्मक असर परी कोषको शेयर लगानी भएका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुबाट प्राप्त हुने लाभांश आम्दानीमा समेत प्रतिकूल असर पर्ने देखिएको छ । हवाई सेवा अवरुद्ध भएका कारण नेपाल वायु सेवा निगमले कोषबाट लिएको कर्जाको किस्ता नियमित गर्न सकेको छैन ।
- ४.५ विगत छ महिना देखि व्यापारिक क्रियाकलाप ठप्प हुँदा कोषले बहालमा दिएका व्यवसायिक भवनहरुको बहाल आम्दानी समेत प्रभावित भएको छ ।
- ४.६ उल्लिखित विषम परिस्थितिमा सञ्चयकर्तालाई प्रदान गर्ने प्रतिफलमा थप नकारात्मक प्रभाव पर्न नदिन कोषबाट उच्च सर्तकताका साथ आवश्यक पहल कदमी लिइएको छ । ।

५. कोषको भावी योजना र प्रतिबद्धता:

- ५.१ अलग अलग कानून अन्तर्गत स्थापना भएका कर्मचारी सञ्चय कोष, नागरिक लगानी कोष र सामाजिक सुरक्षा कोषको कार्य क्षेत्रमा दोहोरापना नहुने गरी नीतिगत सुधार गर्दै यी तीनवटा निकायलाई परिपूरक संस्थाको रूपमा विकास गर्ने नेपाल सरकारको नीति रहेको सन्दर्भमा सरकारी एवम् सार्वजनिक क्षेत्रको निवृत्तभरण, सञ्चय कोष लगायत सबै प्रकारको सामाजिक सुरक्षाको व्यवस्थापन गर्नु कर्मचारी सञ्चय कोषको अबको कार्यदिश हो । यसैका आधारमा कोषको अबको गन्तव्य र मार्गचित्र निर्धारण गरिएको छ ।
- ५.२ यसैबीच, गत साउन महिनामा नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालय र कोषका प्रशासकबीच आर्थिक वर्ष २०७७/७८ का लागि भएको वार्षिक कार्य सम्पादन सम्झौताले कोषको अबको रणनीति प्रष्ट गरिदिएको छ । तदनुरूप, एकिकृत अवकाश कोषको माध्यमबाट कोषलाई सरकारी एवम् सार्वजनिक क्षेत्रको सामाजिक सुरक्षा प्रदायक संस्थाको रूपमा विकास गर्ने, वित्तीय स्रोतको सुरक्षित, प्रभावकारी,

प्रतिफलयुक्त र दक्षतापूर्ण परिचालनका लागि उपयुक्त लगानीका क्षेत्र पहिचान गरी लगानी विविधिकरण गर्दै आर्थिक विकास र वित्तीय स्थायीत्व कायम गर्न योगदान पुऱ्याउने, सञ्चयकर्ता सेवा प्रवाहलाई अभि गुणस्तरीय, प्रभावकारी र प्रविधिमैत्री बनाई सम्पूर्ण सेवाग्राहीहरूको सन्तुष्टीमा अभिवृद्धि गर्ने, सूचना प्रविधिको उच्च उपयोग, असल कार्य संस्कृतिको विकास, कार्य सम्पादन सुधार एवम् अन्य निकायहरूसँगको सहकार्यको माध्यमबाट कोषको संस्थागत क्षमता अभिवृद्धि गर्ने र कोषको आन्तरिक व्यवस्थापनलाई चुस्त र नियन्त्रण प्रणालीलाई अभि सुदृढ बनाई वित्तीय कारोवारको विश्वसनियता तथा गुणस्तरीयता कायम गर्दै संस्थागत सुशासन सुदृढ गर्ने कोषका प्रमुख रणनीति हुन । हाम्रा अवका सम्पूर्ण गतिविधि यिनै रणनीतिहरूबाट निर्देशित हुनेछन ।

- ५.३ एकीकृत सामाजिक सुरक्षाको अवधारणा र अन्तरराष्ट्रिय अभ्यास समेतको आधारमा कोषको दायरामा रहेका कर्मचारीको निवृत्तभरण, सञ्चय कोष र अन्य सामाजिक सुरक्षाको व्यवस्थापन एकीकृत कानूनको माध्यमबाट गर्न आवश्यक देखिएको छ । कर्मचारी सञ्चय कोष, नागरिक लगानी कोष र सामाजिक सुरक्षा कोषको कार्य क्षेत्रमा दोहोरोपना नहुने गरी सम्बन्धित कानूनमा सूधारको आवश्यकता रहेको छ । कोषले लागू गरेको सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमहरूको दीगोपना सुनिश्चित हुने गरी सञ्चयकर्ताको आवश्यकता र कोषको क्षमताको आधारमा समसामयिक पुनरावलोकन गर्दै लगिनेछ ।
- ५.४ सञ्चय कोष तथा निवृत्तभरण कोष कट्टी गर्ने कार्यालयहरूसँगको सहकार्य तथा बैकिङ्ग सञ्जालको उपयोग गर्दै योगदान रकमको संकलन, सेवा प्रवाह लगायत कोषका सम्पूर्ण कारोवारहरूलाई पूर्ण स्वचालित रूपमा सम्पादन गर्न र त्यस्ता कार्यमा मानवीय संलग्नता कम गर्न कोषको सूचना प्रणालीमा सुधार गरिनेछ । यसका लागि कोषको कार्य प्रकृयाको पुनरावलोकन गरी Enterprise Resource Planning (ERP) को अवधारणा विकास गरिने छ ।
- ५.५ कोषको दीर्घकालीन वित्तीय स्रोतलाई आवास, जलविद्युत तथा पूर्वाधार विकासका उययुक्त परियोजनाहरूमा लगानी वृद्धि गरी राष्ट्र निर्माणको अभियानमा सहकार्य गर्न कोष सदैव तत्पर छ । प्रतिफल, सुरक्षा र नगद प्रवाह सुनिश्चित भएका पूर्वाधार विकासका उपयुक्त परियोजनाहरूमा लगानीका लागि कोषसँग सहकार्य गर्न तीनवटै तहका सरकार, सार्वजनिक क्षेत्र एवम् बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई म हार्दिक आह्वान गर्दछु । पूँजीबजारको विकासमा सहयोग पुग्ने गरी उपलब्ध वित्तीय उपकरणहरूमा प्राथमिकताका साथ लगानी अभिवृद्धि गर्न थप प्रयास गरिने छ ।
- ५.६ कोषको वित्तीय स्रोतमा भएको निरन्तर वृद्धि, कारोवारको प्रकृतिमा भएको विविधता, प्रविधि प्रतिको बढ्दो निर्भरता एवम् परियोजनाहरूमा भएको लगानीको वृद्धिसँगै बढ्दै जाने जोखिमलाई सम्बोधन गर्न समान प्रकृतिका अन्तर्राष्ट्रिय संस्थाहरूले अवलम्बन गरेका असल अभ्यास समेतको अनुशरण गर्दै कोषको जोखिम विश्लेषण तथा व्यवस्थापनलाई थप सुदृढ बनाईने छ ।
- ५.७ कोषको एकल स्वामित्वमा स्थापना गरिएको घरजग्गा व्यवस्थापन कम्पनीलाई कोषको सम्पत्ती व्यवस्थापन तथा सञ्चयकर्ता आवास परियोजना सञ्चालन गर्ने माध्यमको रूपमा संस्थागत विकास गर्दै क्रियाशिल बनाईने छ ।
- ५.८ कुनै पनि संगठनको सुधार अभियानमा दक्ष, उच्च मनोबलयुक्त एवम् अनुशासित मानव संसाधन, चुस्त र मितव्ययी संरचना, गतिशील र सक्षम नेतृत्व एवम् पारदर्शी र वैज्ञानिक कार्यप्रणालीको आवश्यकता प्रति कोष सजग र सम्बेदनशील छ । मानव संसाधन व्यवस्थापन तथा विकास नीतिमा

समसामयिक सुधार गरी कोषको मानव संसाधन व्यवस्थापनलाई थप प्रभावकारी बनाउनुका साथै, कोषको कार्य क्षेत्र, कार्य प्रकृत्यामा भएको सूधार एवम् सूचना तथा सञ्चार प्रणालीको उपयोगको विश्लेषण समेतका आधारमा मौजुदा संरचना र दरवन्दीको पुनरावलोकन गरी कोषलाई चुस्त र छरितो संगठनको रूपमा विकास गरिनेछ । साथै, कोषमा कार्यरत कर्मचारीको मनोबल उच्च राख्न वृत्ति विकासका अवसरमा सुधार गर्दै सेवा सुविधामा समयानुकूल पुनरावलोकन गर्दै लगिने छ ।

५.९ सञ्चयकर्ता खाताको गुणस्तर सुधार गरी बेचालु खाताको व्यवस्थापन, नेपाल वित्तीय प्रतिवेदनमान अनुरूप लेखा शीर्षकहरूको सूची, लेखानीति र लेखा निर्देशिकामा सुधार, कोषको सञ्चालन तथा व्यवस्थापनमा ऐन नियमको पूर्ण पालना तथा महालेखापरीक्षकको प्रतिवेदनमा उल्लेखित विषयहरूको यथोचित रूपमा सम्बोधन गर्दै संस्थागत सुशासन र आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीलाई थप सुदृढ बनाईने छ ।

६. अन्त्यमा :

नेपाल सरकारको निर्देशन तथा सहयोग, सञ्चालक समितिको नीतिगत मार्गदर्शन, सरोकारवाला निकायहरूसँगको सहकार्य, कोषका सम्पूर्ण कर्मचारीहरूको सक्रिय योगदान एवम् कर्मचारी संगठनहरूको रचनात्मक भूमिकाको माध्यमबाट हामी हाम्रा रणनीतिक सुधारका प्रयासहरूलाई सार्थक बनाउन सफल हुनेछौं भन्ने मेरो विश्वास रहेको छ । यसका लागि म सम्बन्धित सबै प्रति हार्दिक कृतज्ञता तथा आभार व्यक्त गर्दछु ।

धन्यवाद ।

२०७७ भाद्र ३१ गते बुधवार ।